

Kuntaliiton terveiset Orpon hallituksen budjettiriiheen 1.-2.9.2026

Kuntaliiton työvaliokunta: Panostukset pitkäaikais- ja nuorisotyöttömyyden helpottamiseksi tukevat kasvua

Suomen taloudessa näyttäisi vihdoinkin tapahtuneen käänne kasvuun. Ennakolliset taloustilastot voivat vielä muuttua, mutta talouden näkymät ovat nyt selvästi positiivisempia kuin ennen kesää. Yksityinen kulutus on piristynyt, vienti vetää ja öljyn maailmanmarkkinahinnan lasku helpottaa inflaatiopaineita. Myös rakentaminen on elpynyt datakeskusinvestointien vauhdittamana.

Aiempaa valoisammat tunnelmat kansantaloudessa tulevat välittymään viiveellä myös julkisen sektorin verokertymiin niitä kasvattaen. Kuitenkin vielä alkukesällä niin kuntien kuin valtionkin verotulojen kehitys seurasi hyvin tasaisesti ennustettua kasvu-uraa.

Työttömyyden ennustetaan pysyvän poikkeuksellisen korkealla kuitenkin vielä pitkään. Se hidastaa tulopohjan kasvua ja lisää montaa eri kautta kuntien kustannuksia. Lisäksi kuntataloudessa on sopeuttamispainetta muun muassa palkkojen nousuun, väestörakenteen muutoksiin ja valtionosuusleikkauksiin vastaamiseksi. Myös investointitarpeet jatkuvat merkittävinä.

Valtion ja paikallishallinnon rahoitusasema oli viime vuonna lähes 12 miljardia euroa alijäämäinen. Tästä kuntatalouden osuus oli vajaat miljardi euroa. On selvää, ettei julkisessa taloudessa eikä myöskään kuntien taloudessa ole varaa palvelujen laajennuksiin ilman vähintään vastaavan suuruisia tehtävien karsimisia toisaalla tai tuottavuutta todennettavasti parantavia toimia.

Kuntaliiton keskeiset terveiset Orpon hallituksen viimeiseen budjettiriiheen:

- Budjettiriihessä tulee tehdä päätöksiä, joilla parannetaan erityisesti pitkäaikaistyöttömien ja nuorten työllisyyspalvelujen vaikuttavuutta ja kevennetään kuntien sakkomaksutaakkaa.

TE-palveluiden siirron vuoksi kuntien valtionosuuksia lisättiin noin 600 miljoonalla eurolla vuonna 2025. Vuoden 2025 tilinpäätöstietojen mukaan kunnat kuitenkin käyttivät TE-palveluihin yhteensä noin 700 miljoonaa euroa eli kompensoitu taso ylittyi noin 100 miljoonalla eurolla. Lisäksi heikon työllisyystilanteen seurauksena työttömyysturvan kuntaosuus kasvoi ennakoitua enemmän ja kulut ylittivät kompensoidun tason noin 80 miljoonalla eurolla. Etenkin työttömyyden pitkittyminen näkyi kuluissa, sillä kunnat maksavat isomman osan pitkäaikaistyöttömien etuuskuluista. Lisäksi kuntien rahoitusosuus perustoimeentulotuesta kasvaa 120 miljoonalla.

Työttömille maksettavan palkkatuen tulisi jatkossa kartuttaa työssäoloehto- ja työttömyyden aikaisen opiskelun tulisi ainakin määräaikaaisesti katkaista kuntien sakkomaksuvastuu. Näin osaltaan varmistetaan osaavan työvoiman saatavuus, kun työvoiman kysyntä kasvaa tulevaisuudessa. Myös työttömyysturvan suojaosan palauttaminen olisi nyt perusteltua. Hyvinvointialueiden kannustimia tarjota nopeasti niiden vastuulle kuuluvia palveluja työ- ja toimintakyvyn tukemiseen on lisättävä.

- Budjettiriihessä on otettava loppukiri hallitusohjelmaan kirjattujen uudistusten toteuttamiseksi. Kiinteistöverouudistus on vietävä maaliin. Matkaluvero on mahdollistettava kunnille, jotka haluavat ottaa sen käyttöön. Normien keventämistä on hallitusohjelman mukaisesti jatkettava kustannusten hillitsemiseksi mitään hallinnonalaakaan pois sulkeutumatta.
- Valtion rahoitusosuus kuntien lakisääteisiin tehtäviin on pienentynyt pitkällä aikavälillä. Viimeisimmäksi kevään kehysriihessä päätetty tuntuva lisäleikkaus kuntien valtionosuuksien indeksikorotuksiin on toteutumassa ensi vuonna. Nämä leikkaukset osuvat suoraan varhaiskasvatukseen, koulutukseen sekä työllisyys- ja kotoutumispalveluihin. Tähän meillä ei ole varaa.
- Vaikka kuntien rahoitusjärjestelmän kokonaisuudistus jäi valitettavasti tällä vaalikaudella tekemättä, on negatiivisista valtionosuuksista päästävä eroon jo ensi vuonna. Vielä loppuvaalikaudella on luotava edellytyksiä tuleville rahoitusjärjestelmän uudistuksille osana parlamentaarista kuntien tulevaisuustyötä.
- Liikenteen rahoitus on turvattava sekä perusväylänpitoon että kehittämiseen. Valtion rahoitusvastuita ei tule sysätä kunnille sen enempää uusissa hankkeissa kuin ylläpidossakaan. Kunnat ja kaupungit joutuvat joka tapauksessa investoimaan merkittävästi omaan infraansa. Euroopan unionin rahoitusmahdollisuuksien hyödyntämistä on tehostettava.

- Kuntaliitto muistuttaa, että digitalisaation ja tekoälyn edistäminen koko julkisella sektorilla edellyttää myös merkittäviä, suunnitelmallisia investointeja ja osaamisen vahvistamista, jotta tuottavuushyötyjä voidaan aidosti saada. Näihin on syytä varautua jo valtion ensi vuoden budjetissa.